

ІДЕОЛОГІЧНІ ВИМІРИ РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКОЇ ВІЙНИ

Богдан Михайлович КАЛІНІЧЕНКО,

д-р політ. наук, доцент кафедри філософії,
соціальних та політичних наук
Черкаського національного університету
імені Богдана Хмельницького
<https://orcid.org/0000-0002-5172-4661>

IDEOLOGICAL DIMENSIONS OF THE RUSSIAN-UKRAINIAN WAR

War is the extreme degree of conflict when the parties turn to military methods of confrontation. Almost all wars in the world take place for ideological reasons. Therefore, in order to find out the limits of the conflict, to predict the course and consequences of the confrontation, it is necessary to study its ideological component. At the moment, the ideological differences between Russia and Ukraine are so strong that the end of the war can be seen only in the return of Russia to the democratic path of development.

Російська агресія проти України повністю вкладається в парадигму державного керівництва РФ утримати світ у рамках застарілої ідеологеми “руського миру”, який дослідники після 2023 року все частіше почали називати рашизмом [1].

Причина цього явища – ліквідація СРСР 1991 р. Для народів, які вирвалися із тоталітаризму і отримали незалежність це стало величезним піднесенням і поштовхом для подальшого розвитку. На яке люди в цих країнах поклали великі сподівання. Натомість населенню Російської Федерації зміни принесли багато розчарувань: внаслідок економічних експериментів впав і так низький рівень життя, росіяни. Після ліквідації радянської імперії ці люди позбулися статусу панівної нації, втратили досяжні життєві перспективи. Нетривала демократія 90-х, яка для багатьох громадян Росії, сформованих за радянського тоталітаризму, не мала значущої цінності, не забезпечила країні ефективних соціально-економічних реформ, а лише посилила ностальгію за втраченою “стабільністю” і “визначеністю” [1].

Реваншистські настрої в РФ призвели до російсько-грузинської війни [2], військові конфлікти РФ з країнами Балтії і Середньої Азії, конфлікт у Придністров'ї теж пов'язаний з тиском на Молдову, а також війни у Карабасі. Агресія РФ проти України є закономірним кроком політики влади, очолюваної В. Путіним. Вона ґрунтується на спробі відновити біполярність у сучасному світі, як було за часів існування СРСР. Нав'язати США новий світовий порядок, де буде існувати чіткий поділ сфер впливу між двома країнами. Росія не може бути супердержавою в тих умовах, якими мислить сьогодні цивілізований світ. Тут ми говоримо, звичайно, про громадянське суспільство, ефективну соціальну політику, зростання внутрішнього виробництва, існування стабільного середнього класу, розвинену інфраструктуру, науково-технічний прогрес, незалежність судів, верховенство закону, наявність ефективної політичної опозиції і так далі, тобто про все те, чого немає в путінській Росії. Говоря-

чи про “радянську спадщину” сьогоденного світогляду Володимира Путіна, потрібно відзначити його захоплення саме сталінською моделлю побудови владної вертикалі й реалізації імперської політики СРСР. Другий принцип черпає свій початок із Російської імперії, точніше з часів Миколи I, чиє правління історики називають піком абсолютизму в Росії. З цього випливає, що Володимир Путін має на меті відтворити імперію, рівну за розмірами Російській імперії до 1917 року і одночасно досягти зі США домовленості про невтручання кожної з країн у сфери впливу іншої. До речі. Центральну і Східну Європу Путін розглядає виключно як сферу впливу Росії. Тому європейська інтеграція цих країн, так само як і їх членство в НАТО, розглядається Кремлем виключно як загроза національній безпеці РФ” [3]. Тому характер політики Кремля є реакційним.

Вищевикладене означає, що мислення державного керівництва РФ перебуває в інерційному стані й тому воно планує шляхом жорсткого контролю за допомогою військової сили і сучасних так званих “м’яких” технологій маніпулювання свідомістю людей повернути соціальний розвиток назад і загнати фактично нові суспільно-політичні структури, що виникли після 1991 р. у морфологічну форму індустріалізму, що себе пережила. До цього державне керівництво РФ спрямовує й інші духовні чинники старої доби – так звані “дух епохи”, філософію, провідний світогляд і панівну ідеологію етапу зрілої індустріальної цивілізації. Нагадаємо, що в ідеологічному просторі СРСР експлуатувався суспільно-політичний клімат, що склався в результаті Перемоги 1945 року, а це означає що нині в духовному просторі РФ панують еклектика і аномія, крайній цинізм по відношенню до людини та її життя і правовий нігілізм у правовому полі держави і міждержавних відносинах. І якщо, духовна атмосфера російського суспільства опинилася під повним контролем пропаганди Кремля, то матеріальна база суспільства отримала певний розвиток під тиском інновацій інформаційної цивілізації, що у цей час вступила в етап свого зародження. Її вихід назовні забезпечується механізмами самоорганізації соціального світу. Саме вона принесла на терени РФ Інтернет, Facebook та інші світові мережі, оскільки на цьому етапі саморозгортання соціального світу суспільство розвивається значно швидше, ніж змінюється мислення людини. Таким чином, у діяльності державного керівництва РФ чітко прослідковується наявність ідеологем попередніх етапів життєвого циклу індустріальної цивілізації. Саме тому, далеко не випадково, що у своїх заявах президент РФ не раз критикував як Володимира Леніна, так і Микиту Хрущова, захоплюючись виключно стратегією Йосипа Сталіна, а в регіонах Росії відновлюються пам’ятники Й. Сталіну. Це з одного боку, а з іншого – виявляється гостре неприйняття російським керівництвом реалій інформаційної доби. Звідси – намагання заборонити, або взяти під контроль в країні сучасні мережі, й інші нові комунікативні можливості для спілкування громадян країни між собою й зі світом. На керівництві РФ впливає страх, що поведінка електорату вийде поза межі контролю силового блоку держави. Керівництво РФ на повну силу намагається використати технічні й технологічні можливості інформаційної цивілізації для нарощування військової потужності, а у сфері пропаганди – з метою взяти під контроль свідомість пересічного громадянина країни. А та-

кож не жалкує коштів для підтримки пропагандистських каналів, наприклад Russia Today, що працюють на зарубіжну аудиторію.

Гібридність поведінки сучасного державного керівництва РФ полягає в тому, що духовний елемент, яким вони послуговуються, зберігається той, що напрацьований ще у просторі індустріальної доби, а технічні й технологічні можливості для ведення агресивної політики і гібридної війни проти сусідів запозичуються ними з інформаційної цивілізації.

Список використаних джерел:

1. Заборонити рашизм / В. Огнев'юк, В. Андрєєв, В. Брехуненко, М. Відейко, Б. Гуменюк, І. Гирич, А. Масенко, Ю. Митрофаненко, В. Огризко, О. Палій, В. Піскун, П. Полянський, В. Сергійчук, П. Чернега ; за заг. ред. В. Піскун. К. : Київ. ун-т ім. Б. Грінченка, 2023. 252 с.
2. The Washington Times. KUNNER: Will Russia-Ukraine be Europe's next war? URL:<https://www.washingtontimes.com/news/2008/oct/12/europes-next-war/>
3. Росія – 2016: контури гібридної війни. Київ, 13 квітня 2016 року. URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/27673005.html> (дата звернення: 01.11.2023).